

ΓΕΥΜΑ ΜΕ ΤΗΝ «Κ»	ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	ΙΔΕΕΣ	ΙΣΤΟΡΙΑ	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	ΜΟΔΑ	ΑΘΛΗΤΙΚΑ	ΚΑΙΡΟΣ
------------------	--------------	-------	----------------	------------	------	----------	--------

Αντιαεροπορικό πυροβόλο στο Λένινγκραντ βάλλει εναντίον γερμανικών μαχητικών. Η πόλη, υπερασπιστές και κάτοικοί της, μαρτύρησαν στην πολιορκία της από τους ναζί.

Μετά την αρχική γερμανική προέλαση, οι μάχες μεταξύ της Βέρμαχτ και του Κόκκινου Στρατού άρχισαν να διεξάγονται από πόλη σε πόλη και από οδόφραγμα σε οδόφραγμα.

Σοβιετικοί αιχμάλωτοι πολέμου, υπό την επιτήρηση Γερμανού στρατιώτη. Παρά τους αρχικούς θριάμβους των ναζί, η αντίσταση που προέβαλε ο ρωσικός λαός ξεπέρασε κάθε προσδοκία.

Η γερμανική εισβολή στην ΕΣΣΔ

Η γενναία αντίσταση του ρωσικού λαού, παρά τα τραγικά λάθη της ηγεσίας του, άλλαξε τη ροή του πολέμου υπέρ των Συμμάχων

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΧΡΥΣΟΔΡΑΣ**

69 χρόνια πριν
Το καλοκαίρι του 1941, μετά τη Μάχη της Κρήτης και την πλήρη κατάληψη της Ελλάδας από τις συμμαχισμένες δυνάμεις της Γερμανίας, της Ιταλίας και της Βουλγαρίας, ολόκληρη σχεδόν η Ευρώπη βρέθηκε υπό τον έλεγχο του Άξονα. Μόνο η Μεγάλη Βρετανία είχε διασωθεί – εν μέρει λόγω των συγκυριών και της βοήθειας της τύχης. Ο Βέρμαχτ είχε αποδείξει ότι αποτελούσε την πλέον αποτελεσματική φονική μηχανή που είχε εμφανιστεί ποτέ στον πλανήτη και η Δύση φαινόταν καταδικασμένη να βυθιστεί στο σκοτάδι του Ολοκληρωτισμού. Εξάλλου, ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ήταν μία απόλυτα ιδεολογική σύγκρουση. Στο επίκεντρό του, πέρα και πάνω από οικονομικούς και γεωστρατηγικούς παράγοντες, βρισκόταν η ρατσιστική μανία καταστροφής όσων λαών ο Αδόλφος Χίτλερ θεωρούσε «κατώτερες φυλές».

«Διώξτε τους Γερμανούς Κατακτιπείς». Προπαγανδιστική αφίσα της ΕΣΣΔ.

δικτάτορας ξεκίνησε τη μεγαλύτερη πολεμική σύγκρουση στην ανθρώπινη ιστορία. Επτά εκατομμύρια στρατιώτες, 20.000 ταγκς και 15.000 μαχητικά βρέθηκαν ταυτόχρονα αντιμέτωπα στο Ανατολικό Μέτωπο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, που άνοιξε τον Ιούνιο του 1941.

Αντίπαλος του Χίτλερ ήταν ένας εξίσου φανατικός ηγέτης, ο οποίος είχε αγνοήσει τις προειδοποιήσεις των μυστικών υπηρεσιών του για την επικείμενη λαίλαπα, είχε δολοφονήσει εκατοντάδες χιλιάδες πολιτικούς του αντιπάλους και είχε διαλύσει τις σοβιετικές ένοπλες δυνάμεις, «αποκεφαλίζοντας» όλους τους έμπειρους αξιωματικούς τους. Παρ' όλα τα ολέθρια λάθη του Στάλιν, όμως, ο ρωσικός λαός και ο στρατός κατέρριψαν με την απαρύμιλλη γενναϊότητα τους τις παρανοϊκές θεωρίες του Χίτλερ περί υποτιθέμενης φυλετικής ανωτερότητας των Γερμανών. Το όνειρο για την παγκόσμια ηγεμονία του Γ' Ράιχ θάφτηκε στις πύλες της Μόσχας και στα ερείπια του Στάλινγκραντ. Η αποτυχία της επιχειρήσεως «Μπαρμπαρόσα» σήμανε την αρχή του τέλους για τη ναζιστική θηριωδία. Το κόστος ανθρωπίνων ζωών, όμως, ήταν τόσο μεγάλο, που ξεπέρασε ακόμη και τους νοσηρούς εφιάλτες των αξιωματικών των SS.

Η Επιχείρηση «Μπαρμπαρόσα»

Του **ΣΤΡΑΤΟΥ Ν. ΔΟΡΔΑΝΑ***

Στις 18 Δεκεμβρίου 1940 εκδόθηκε η Οδηγία 21, γνωστή ως «Επιχείρηση Μπαρμπαρόσα», με την οποία ο Χίτλερ διέταξε τον στρατό να ξεκινήσει τις προετοιμασίες για την εισβολή στη Σοβιετική Ένωση, ώστε σύντομα ο μιστός εχθρός να έχει συντριβεί. Στην πραγματικότητα, ο Χίτλερ είχε καταστεί δέσμιος του δικού του πολέμου, του «πραγματικού» πολέμου εναντίον του μπόλσεβικισμού και της Σοβιετικής Ένωσης, ανοίγοντας ένα δεύτερο μέτωπο πριν καν ολοκληρώσει τις επιχειρήσεις για την καθυστάση της Αγγλίας. Η έννοια του ζωτικού χώρου και της εδαφικής επέκτασης προς τα ανατολικά, σε συνδυασμό με τις γνωστές θεωρίες περί του «εβραϊομπολσεβικισμού», μετέβαλαν στη σκέψη του δικτάτορα την επιχειρήση «Μπαρμπαρόσα» σε «παιχνιδάκι» και αναπόφευκτα οδήγησαν στην υποτίμηση του αντιπάλου.

«Ο Χίτλερ εξαπολύει πόλεμο εναντίον της Ρωσίας», έγραφε το πρωτότυπο των New York Times στις 22 Ιουνίου 1941.

Ανάλογες ιδεολογικές αγκυλώσεις παρατηρήθηκαν και στο σοβιετικό καθεστώς και επέτρεψαν στη Βέρμαχτ να καταγάγει θριάμβους στις αχανείς εκτάσεις πριν την αναχατίσει ο «στρατηγός χειμώνας» και η ρωσική αντίθεση του Δεκεμβρίου 1941. Για τον Ιωσήφ Στάλιν προείχε η κομμουνιστική πειθαρχία, έναντι των κατακλυσμιαίων πληροφροϊών που έκαναν λόγο για επικείμενη γερμανική εισβολή. Και εδώ οι βαθιά ριζωμένες αντιλήψεις της προβοκάστιας, της διεθνούς συνωμοσίας των δυτικών δυνάμεων και ενός άλλου αλάθητου «κομμουνιστικού έμψυκτους αυτή τη φορά» μετέβαλαν προσωρινά την τερόστια χώρα σε «γίγαντα με πλάνα πόδια» και την έστρωσαν έως το χείλος της καταστροφής. Ο χρόνος στην περιπτώση της Ρωσίας λειτουργούσε υπέρ της, καθώς η ηγεσία της είχε φροντίσει να αποδυναμώσει τη χώρα στρατιωτικά, προβαίνοντας σε εκτεταμένες εκκαθαρίσεις στο στράτευμα μεταξύ 1937-38, την ώρα δηλαδή που τα σύννεφα του πολέμου μαζεύονταν απειλητικά πάνω από την Ευρώπη.

Σοβιετικός στρατιώτης ανεμίζει συνθηματικό λάβαρο στο Λένινγκραντ.

Η έναρξη της εισβολής
Στις 22 Ιουνίου 1941, η Γερμανία και οι σύμμαχοί της εισέβαλαν από τις τρεις κατευθύνσεις στη Σοβιετική Ένωση και έως το τέλος του έτους η Βέρμαχτ είχε φτάσει έως τις πύλες της Μόσχας, επιφέροντας στον αντίπαλο συντριπτικά κτυπήματα.

Ωστόσο, η τερόστια γερμανική στρατιά των εκατοντ πενήντα μεραρχιών γρήγορα βρέθηκε αντιμέτωπη με μια πείσιμονα αντίσταση και ανεξάντλητους πόρους, αλλά και με πολλές αντικειμενικές δυσκολίες (διασπορά των δυνάμεων, προβληματική επμελτεία, εξάντληση των εφοδίων κ.λπ.). Έτσι, οι αισιόδοξες προβλέψεις του Χίτλερ για ταχεία νίκη – με τις οποίες καταρχήν συμφωνούσαν Βρετανοί και Αμερικανοί – έδωσαν σταδιακά τη θέση τους σε μια ολοκληρωτική αναμέτρηση, μετατρέποντας στην πράξη τις αχανείς εκτάσεις σε «παγίδες θανάτου» για τη

Ο ρωσικός χειμώνας αποδεκάτισε τον γερμανικό στρατό, ο οποίος δεν ήταν κατάλληλα προετοιμασμένος για το βαρύ ψύχος.

Εξοθλιωμένοι Γερμανοί αιχμάλωτοι υπό το βλέμμα Ρώσου στρατιώτη. Οι απώλειες που υπέστη η Βέρμαχτ στην «Επιχείρηση Μπαρμπαρόσα» ήταν αδύνατον να αναπληρωθούν.

Λένινγκραντ, συνώνυμο του λιμού και της εξόντωσης αμάχων

Κατά τις 872 ημέρες της πολιορκίας, το Λένινγκραντ έχασε πάνω από ένα εκατ. ψυχές.

Ενα από τα δραματικότερα «επεισόδια» στον πόλεμο εξόντωσης που διεξήχθη στα εδάφη της ΕΣΣΔ διαδραματίστηκε στο Λένινγκραντ, το οποίο είχε παρακάμψει η κεραινοβόλα προέλαση της Βέρμαχτ. Ήταν ένα «επεισόδιο» ενός ευρύτερου στρατηγικού σχεδιασμού που αφενός δεν θα μείωνε τις πολεμικές αντοχές της Γερμανίας και συγχρόνως θα έθρεφε τον πληθυσμό της, και αφετέρου θα αποδεκάτιζε από την πείνα τους Ρώσους και ταυτόχρονα θα στραγγάλιζε πολιτισμικά και φυσικά τις πόλεις τους. Επομένως για τους Γερμανούς ο αποκλεισμός του Λένινγκραντ, όπως και η περικύκλωση πόλεων στη σιτοπαραγωγή Ουκρανία, ήταν μια ξεκάθαρη επιλογή κινισμού και βαρβαρότητας. Ο Χίτλερ δεν ενδιαφερόταν αναγκαστικά να καταλάβει τη μεγάλη πόλη, αλλά να την εξαφανίσει με κάθε τρόπο από τον χάρτη, καθώς αποτελούσε την κοιτίδα της μπολσεβίκικης επανάστασης αλλά και κέντρο της βραβιάς βιομηχανίας. Αρκούσε ο συνεπής βομβαρδισμός της, η καταστροφή των υποδομών και η αποστέρηση όλων των χρειάζομενων για την επιβίωση του πληθυσμού. Στο ερώτημα πόσο θα άντεχαν οι άμαχοι, οι στρατιωτικοί συμβουλευτήκαν έναν ειδικό διατροφολόγο που αποφάνθηκε πως ο πρώτος χειμώνας αρκούσε για να αποδεκατιστεί ο πληθυσμός. Τότε η πόλη θα έπεφτε σαν ώριμο φρούτο στα χέρια του γερμανικού στρατού.

Από την άλλη, ήταν οι απλοί άνθρωποι που η πείνα τους έκανε ικανούς για τα πιο μεγάλα και απίστευτα πράγματα, αλλά και για τα πιο μικρά και απάνθρωπα. Με τη θερμκρασία στους -40, χωρίς νερό και ηλεκτρικό, οι κόλλες από τις ταπετσαρίες, οι ζώνες, οι γάτες και οι σκύλοι, τα ιπώματα, τα ξύλα, τα χόρτα και τα απομεινάρια, περιλήφθηκαν στο «μενού» του άπιστου αγώνα που

έδινε η ζωή έναντι του θανάτου. Ο κανιβαλισμός, οι δολοφονίες για τον εφοδιασμό με κρέας αλλά και με κουπόνια προμήθειας ψωμιού, ήταν μερικές μόνο από τις οδυνηρές προεκτάσεις του αποκλεισμού που δεν παρήγαγαν ηρωισμό και επομένως σκοπιάς αποσιωπήθηκαν από τους κομματικούς αξιωματικούς.

Την ίδια στιγμή που οι άνθρωποι «πέθαιναν σαν τις μύγες» διατρανώσαν την πίστη για τη ζωή, η θέληση να παραμείνει κανείς άνθρωπος, να διατηρήσει τον αυτοσεβασμό του. Η συνέχιση της καθημερινότητας – στο μέτρο του δυνατού – ήταν από μόνη της μια φυγή από τη σκληρή πραγματικότητα. Εν μέσω της πείνας, των χιλιάδων θανάτων και των καταγινιστικών πυρών του γερμανικού πυροβολικού, η εκτέλεση της Εβδομης Συμφωνίας του Σοστακόβιτς, αλλά και οι παραστάσεις από θεατροποιούς που μόλις και μετά βίας μπορούσαν να σταθούν στα πόδια τους από την εξάντληση, ήταν τα προμνήματα της καταρχήν ηθικής ήττας των Γερμανών ή διαφορετικά

της νίκης του ρωσικού λαού. Το Λένινγκραντ των δυομηνών κατοίκων κατάφερε να επιβιώσει παγιδευμένο επί 872 ημέρες του πολέμου. Αυτή η οδύνη και ενόσ καθεστώς σε πλήρη σύγκρουση, χάνοντας από τους βομβαρδισμούς και την πείνα κάτι παραπάνω από ένα εκατομμύριο ψυχές. Στα τέλη Ιανουαρίου 1944 η πόλη ανέπνεε και πάλι ελεύθερη από τον γερμανικό κλοιό, αλλά όχι και από τις μνήμες του πολέμου. Αυτή η σχεδόν απίστευτη εξόντωση αμάχων έχει βρει τα τελευταία χρόνια τη θέση της στην ιστοριογραφία του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Επί Σοβιετικής Ένωσης, παρέμεινε εσκεμμένα στα ιστορικά αζήτητα, καθώς δεν μπορούσε να ενταχθεί στο σοβιετικό αφήγημα των μεγάλων επιτευγμάτων, και μόλις το 1989 άνοιξε τις πύλες του Μουσείου του Αποκλεισμού.

* Ο κ. Στράτος Ν. Δορδανιάς είναι λέκτορας Ιστορίας στο Τμήμα Βαλκανικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.